

Julkaisufoorumin tasovaatimuksia on kiristetty

■ Janne Pölönen ja Anna-Sofia Ruth

Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) Julkaisufoorumi-luokitusta on uusittu vuoden 2015 alusta. Julkaisufoorumi-luokitusta on täydennetty vuosittain lisäämällä julkaisukanavia tasoluokkaan 1, mutta nyt paneelit ovat arvioineet ensimmäistä kertaa uudelleen myös tasoluokat 2 ja 3. Luokitus on kiristynyt ja se kohtelee eri tieteenaloja entistä tasapuolisemmin. Tasoluokkien kiintiöt määriteltiin julkaisuvolyymien eikä lehti- ja sarjanimekkeiden määrän mukaan. Julkaisuvolyymilla tarkoitetaan julkaisusarjassa vuosittain ilmestyvien suomalaisten ja ulkomaisten tieteellisten artikkelien lukumäärää.

Tasoluokkaan 1 kuuluu valtaosa ulkomaisista ja kotimaisista tieteellisten tutkimustulosten julkaisemiseen erikoistuneista julkaisusarjoista, konferensseista ja kirjakustantajista. Vähimmäisvaatimuksena tasolle 1 on tieteenalan asiantuntijoista koostuva toimituskunta ja säännöllinen vertaisarviointimenettely.

Rajoitettu joukko tieteenaloittaisten asiantuntijaneelien korkeatasoisimmiksi ja vaikuttavimmiksi arvostamia foorumeita on sijoitettu tasolle 2 ja 3. Paneelien arvioimat foorumit, jotka eivät täytä tasoluokan 1 kriteereitä, merkitään tasolle 0.

Paneelien arviointityötä on ohjeistanut ja valvonut TSV:n hallituksen nimittämä ohjausryhmä. Uudelleenarvioinnissa oli tavoitteena nostaa luokituksen vaatimustasoa ja edistää tieteenalojen välistä tasapuolisuutta. Luokituksen kehittämisessä käytettiin hyväksi yliopistojen opetus- ja kulttuuriministeriölle raportoimaa julkaisuaineistoa, joka käsittää yli 70 000 vuosina 2011–13 julkaistua vertaisarvioitua artikkelia ja erillisteosta. Näistä 39 % on julkaistu vuoden 2012 luokituksessa tasolle 2 ja 3 luoki-

telluissa kanavissa. Osuus on 48 %, jos tarkastelu rajataan vähintään tasoluokkaan 1 hyväksytyillä foorumeilla ilmestyneisiin julkaisuihin, joita on yhteensä 60 000 kpl, kun pois luetaan tasolle 0 merkityt foorumit. Tason 2 ja 3 julkaisujen osuus on luonnon- ja lääketieteissä huomattavasti muita tieteenaloja suurempi, koska näillä aloilla korkeimpiin tasoluokkiin luokitellut foorumit ovat julkaisuvolyymiltään keskimääräistä kookkaampia.

Vuoden 2012 luokituksessa kaikki paneelit saivat luokitella 20 % lehti- ja sarjanimekkeistään vähintään tasoluokkaan 2, johon sijoitettiin yli 4 000 julkaisusarjaa. Tanskan vastaavassa luokituksessa tämän tason julkaisusarjoja on noin 3 000 ja Norjassa 2 000. Vaatimustaso korkeamman tasoluokan julkaisujen osalta on asetettu muissa Pohjoismaissa huomattavasti Suomea korkeammalle. Tämä koskee erityisesti luonnon- ja lääketiedettä, koska julkaisutoiminnan kansainvälisen keskittymisen vuoksi viidesosa alan lehdistä julkaisee valtaosan kaikista näillä tieteenaloilla tuotetuista suomalaisista ja ulkomaisista artikkeleista. Norjan ja Tanskan luokituksissa julkaisusarjojen koon tieteenaloittainen vaihtelu on huomioitu kiintiöimällä tasoluokat paneeleittain nimekkeiden lukumäärän sijasta niiden vuotuisen julkaisuvolyymiin.

Vuoden 2015 luokituksessa otettiin käyttöön julkaisuvolyymipohjaiset kiintiöt. Tasoluokan 2 lehtien ja sarjojen yhteenlaskettu julkaisuvolyymi sai olla enintään 20 % paneelin luetteloon kuuluvien julkaisusarjojen yhteenlasketusta artikkelimäärästä. Vastaavasti tasoluokan 3 lehdet ja sarjat saivat kattaa 25 % toisen tasoluokan lehtien ja sarjojen julkaisuvolyymistä. Kun vuonna 2011 tehdyssä arvioinnissa 1 000 artikkelia julkaiseva lehti vei paneelin toisen tason

kiintiöstä yhtä suuren osan kuin 100 artikkelia julkaiseva lehti, vuoden 2014 arvioinnissa 1 000 artikkelia julkaiseva lehti vei kiintiöstä kymmenen kertaa suuremman osan.

Uusitus vuoden 2015 luokituksessa tason 2 tai 3 on saanut 2 876 julkaisusarjaa, eli 13 % vähintään tasolle 1 hyväksytystä 21 632 julkaisusarjasta, siis suunnilleen Tanskan luokitusta vastaava määrä. Paneelit ovat joutuneet tekemään vaikeita valintoja, eikä tasoluokan nostoihin ole juurikaan ollut varaa. Ainoastaan tietojenkäsittelytieteen ja sähkötekniikan paneelien aloilla tasolle 2 voitiin luokitella enemmän julkaisukanavia (mukaan lukien konferenssit) kuin aiemmin. Muissa paneeleissa julkaisusarjojen määrää korkeammassa tasoluokassa jouduttiin vähentämään. Muutos oli suurin luonnon- ja lääketieteen paneeleissa, joissa tasoluokkiin 2 ja 3 voitiin sijoittaa 7–9 % julkaisusarjoista. Tason 3 julkaisusarjojen osuus vaihtelee paneelittain 1–3 %:n välillä.

Myös kirjakustantajien luokitus kiristyi. Vertaisarviointikäytäntöjen osalta kyseenalaisia ulkomaisia ja kotimaisia kustantajia sijoitettiin tasolle 0. Tasolle 2 oli sallittua luokitella noin 10 % tasoluokkaan 1 hyväksytyistä kirjakustantajista, joita on yhteensä 1 235. Uudessa arvoinnissa korkeamman tasoluokan sai 105 kirjakustantajaa (9 %), kun vuoden 2012 luokituksessa tason 2 kustantajia oli 129. Vastaavissa pohjoismaisissa luokituksissa tasolle 1 on hyväksytty yli 1 400 kirjakustantajaa, joista tasolle 2 sijoitettiin Norjassa 89 ja Tanskassa 98 kustantajaa. Aiemmasta poiketen arvoinnissa tasoluokkaan 3 voitiin sijoittaa noin 10 % tason 2 kirjakustantajista. Tasoluokkaan 3 hyväksyttiin 15 kansainvälistä kirjakustantajaa (14 % tasoluokan 2 kustantajista).

Muutosten vaikutusta voidaan alustavasti arvioida soveltamalla samaan joukkoon yliopistojen vuosilta 2011–13 raportoimia vertaisarvioituja julkaisuja sekä vuoden 2012 että vuoden 2015 tasoluokkia. Uuden luokituksen perusteella luokituksen vaatimustaso on noussut, tasolle 2 ja 3 sijoittuvien julkaisujen osuus on 28 % kaikista vertaisarvioituista julkaisuista, eli 11 % vähemmän kuin käytettäessä vuoden 2012 luokitu-

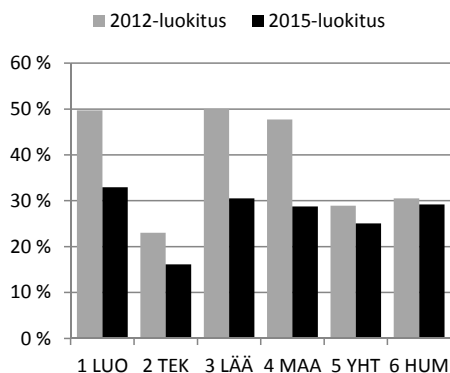
kitusta. Vähintään tasoluokkaan 1 hyväksytyillä foorumeilla ilmestyneistä julkaisuista tasojen 2 ja 3 julkaisujen osuus on 34 %, eli 14 % vähemmän verrattuna aiempaan luokitukseen (Tanskassa vastaava osuus yliopistojen vuoden 2012 julkaisuista oli 35 %).

Myös tieteenalojen väliset erot muodostuvat aiempaa pienemmiksi. Käytettäessä vuoden 2012 luokitusta tasolle 2 ja 3 sijoittuu noin puolet yliopistojen tiedonkeruussa luonnon- ja lääketieteiden sekä maatalous- ja metsätieteiden alaan merkityistä vertaisarvioituista julkaisuista (kuvio 1). Vuoden 2015 luokituksen perusteella osuus on noin 30 %, eli kutakuinkin yhtä suuri kuin humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä. Tilanne on tasoittunut myös tasoluokkaan 3 sijoittuvien julkaisujen osalta (kuvio 2). Tekniikassa korkeimpiin tasoluokkiin sijoittuvien julkaisujen osuus jää hieman muita tieteenaloja pienemmäksi. Teknisten alojen, tietojenkäsittelytieteen sekä liiketaloustieteen julkaisuista huomattava osa on konferenssiartikkeleita, joiden julkaisufoorumit eivät täytä vertaisarvioinnin osalta tason 1 kriteerejä. Myös ihmistieteissä 0-luokkaan sijoittuvien julkaisujen osuus on keskimääräistä suurempi.

Korkeimmille tasoille (luokat 2 ja 3) on luokiteltu pääasiassa kansainvälisiä tieteellisiä foorumeita, joiden yleisin julkaisukieli on englanti. Ihmistieteissä tasolle 2 on kuitenkin hyväksytty 22 kotimaista suomen- tai ruotsinkielistä julkaisusarjaa ja kolme kirjakustantajaa, jotka kattavat tieteenalansa suomalaisen yhteiskunnan, kulttuurin tai historian erityispiirteitä käsittelevää tutkimusta mahdollisimman laajasti. Suomenkielisten osuus kaikista vertaisarvioituista vuosien 2011–13 julkaisuista on yhteiskuntatieteissä 23 % ja humanistisissa tieteissä 35 %. Vastaavasti kaikista tasoille 2 ja 3 sijoittuvista julkaisuista suomenkielisten julkaisujen osuus on yhteiskuntatieteissä 21 % ja humanistisissa tieteissä 33 %, eli liki suomenkielisten julkaisujen osuutta ihmistieteiden tieteellisessä julkaisufoorumissa vastaava osuus.

Avoimesti saatavia julkaisukanavia luokitellaan Julkaisufoorumissa samoilla kriteereillä kuin perinteisiä foorumeita, mutta niiden

Kuvio 1: Julkaisufoorumi-tason 2 ja 3 julkaisujen osuus päätieteenaloittain

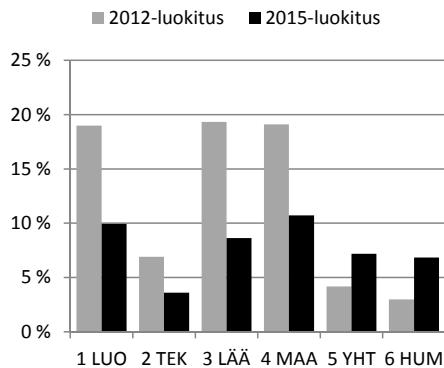

osuus on suhteellisen pieni. Julkaisufoorumissa on arvioitu yli 23 000 lehteä ja sarjaa, joista vain 10 % sisältyy kansainväliseen *Directory of Open Access Journals* -hakemistoon. Jonkinasteisen rinnakkaistallennuksen avoimiin julkaisuarkistoihin kuitenkin sallii 56 % lehdistä. Määrä voi olla suurempikin, koska rinnakkaistallennuksen ehtoja kuvaava *Sherpa/Romeo*-koodisto kattaa nykyisellään vain 60 % luokitelluista julkaisusarjoista. Rinnakkaistallennuksen sallivien lehtien osuus on suurin korkeammassa tasoluokissa: 92 % tasolla 3 ja 83 % tasolla 2. Tieteellisten erillis- ja kokoomateosten osalta avoimen saataisuuden tilanne on epäselvä.

On tärkeätä muistaa, että Julkaisufoorumi-luokitus ei sovellu yksittäisten tutkijoiden julkaisujen ja ansioiden arviointiin tai vertailuun. Julkaisufoorumin tarkoitus on edistää laatua kannustamalla tutkijoita suuntaamaan vertaisarvioituja julkaisujaan korkeatasoisille foorumeille, jotka ovat saaneet luokituksessa tason 1–3. Jossain tapauksissa uuden tutkimustiedon välittäminen kohderyhmälle edellyttää tasoluokkaan 0 merkityn tai luokittelemattoman julkaisukanavan valintaa.

Julkaisufoorumi-luokitusta käytetään vuodesta 2015 lähtien opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusmallissa laadun osoittimena tieteellisille julkaisuille, joiden perusteella yliopistot saavat 13 % perusrahoituksesta. Rahoitusmallissa tarkastelun kohteena on kerrallaan yli 70 000 yliopistojen kolmen vuoden aikana tuottamaa

Kuvio 2: Julkaisufoorumi-tason 3 julkaisujen osuus päätieteenaloittain

vertaisarvioitua artikkelia ja kirjaa. Luokitus onkin tarkoitettu suurten julkaisumäärien arviointiin. Uutta päivitettyä luokitusta käytetään ensimmäisen kerran julkaisuihin, joiden julkaisuvuosi on 2015.

Lisätietoja saa Julkaisufoorumin verkkosivuilta (www.tsv.fi/julkaisufoorumi), mistä löytyy myös uudistettu julkaisukanavien hakusivu sekä luokituksen päivitetty käyttöohje. Julkaisufoorumi-luokitusta täydennetään ja päivitetään edelleen säännöllisesti. Vuosittain tehtävissä täydennysarvioinneissa paneelit voivat hyväksyä tasoluokkaan 1 luokittamattomia tai aiemmin tasoluokkaan 0 sijoitettuja foorumeita. Lisäys- ja nostoehtotuksia voidaan tehdä Julkaisufoorumin ehdotussivulla olevalla sähköisellä lomakkeella. Kaikki tasojen 1–3 luokitukset päivitetään neljän vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2018. Nykyiset asiantuntijapaneelit jatkavat toimintaansa vuoden 2017 loppuun, jolloin ohjausryhmä nimittää paneelit kaudelle 2018–21. Nykyisen ohjausryhmän toimikausi päättyy vuoden 2015 lopussa. Syksyllä tieteellisille seuroille ja tiedeakatemoille lähetetään pyyntö ehdottaa jäseniä Julkaisufoorumin ohjausryhmään kaudelle 2016–19.

Janne Pölönen on filosofian lisensiaatti ja Anna-Sofia Ruth filosofian maisteri. He ovat Julkaisufoorumin suunnittelijoita Tieteellisten seurain valtuuskunnassa.